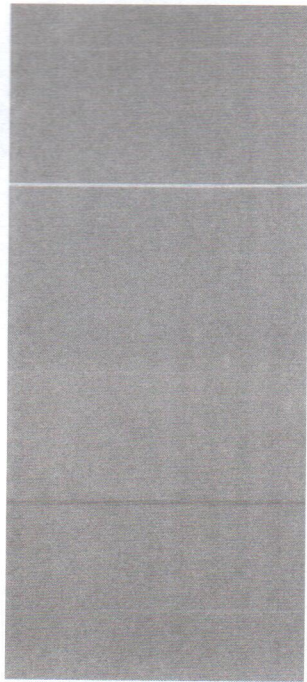

„command“ [prikázať, veliť] – kde označuje nejaký stav – napríklad odpykanie –, alebo výtvor. Čo teda „Onement“ znamená? Ja mám pocit, že to znamená stav byť jediný, ako vo formule „Boh je jediný“. Mohlo by sa povedať, že odkazuje na jedinosť [one-ness] Boha. A to nám snáď pomôže lepšie pochopiť rozdiel medzi obrazom a malbou. Uvažujme opäť o strope Sixtínskej kaplnky, kde Michelangelo vytvára mnoho obrazov Boha. Hoci sú skvelé, sú obmedzené tým, že obrazy môžu ukazovať len to, čo je viditeľné, a preto sú výsledkom rozhodnutia ohľadne toho, ako Boh vyzerá. Ako *zobraziť* fakt, že Boh je jediný? Keďže *Onement I* nie je obraz, nevzťahujú sa naň obmedzenia, ktoré sú vlastné zobrazovaniu. Abstraktná malba nie je bez obsahu. Skôr umožňuje prezentovať obsah bez obrazových obmedzení. Práve preto objaviteľia abstrakcie od samého začiatku verili, že je obdarená spirituálnou realitou. Je to, akoby Newman dosiahol spôsob, ako byť maliarom bez toho, aby porušil druhé prikázanie, ktoré zakazuje obrazy. Mimochoďom, Lyotard sa snaží zabudovať neprezentovateľnosť jej obsahu do svojej analýzy vznešeného – ja si však myslím, že tým mienil to, že vznešené je *nezobraziteľné*. Výrazne postmoderná, ako Lyotard chápal svoju estetiku, bola zvlášťne obmedzená na malbu.

Sám Newman dal jednej zo svojich maliieb názov *Vir Heroicus Sublimis*, ktorý, podľa toho, ako to vysvetlil Davidovi Sylvestrov, znamená, že „človek môže byť alebo je vznešený vo svojom vzťahu k vlastnému zmyslu pre uvedomovanie si“. A podľa jeho názoru, aspoň ako ho chápem ja, používal mieru, aby prebudil tento zmysel pre sebauvedomovanie vo vzťahu k svojim malbám; dalo by sa povedať, že jeho malby implikujú mieru diváka:

Jedna vec, ktorá ma v malbe zamestnáva, je, že malba by mala poskytovať človeku zmysel pre priestor: to, že vie, že tam je, že si uvedomuje sám seba. V takomto zmysle má vzťah voči mne, keď som vytvoril malbu, pretože v takomto zmysle som tam bol... Stojac pred mojimi malbami, máte zmysel pre svoju vlastnú mie-

22. *Zmysel pre vašu vlastnú mieru* (Barnett Newman, *Vis Heroicus Sublimis*, 1950-1951)

ru. Divák pred mojou malbou vie, že tam je. Podľa mňa zmysel pre priestor nielenže obsahuje tajomno, ale má aj zmysel pre metafyzický fakt.

Keď hovoríme o vznešenom, evokuje to práve „tajomno“, „metafyzický fakt“, mieru a údiv. Vedci hovoria o objavení človeka v renesancii. Myslim si, že podobne môžeme hovoriť o znovuobjavení človeka v abstraktnom expresionizme. Dôležité však je, že spoznáваме, že my, ktorých existenciu tieto malby predpokladajú, nie sme menší, ako sme menší pod hviezdny nebes nad nami. Zámerom miery malby je vzbudiť isté sebauvedomenie a práve to so sebou prináša status vznešenosti. Implikuje telo diváka bez toho, aby nás robila menším len preto, že malba je veľká. Newman sa takými malbami ako je *Vir Heroicus Sublimis* snažil do nás vštepiť údiv a úctu, že tu vôbec sme. Neviem si pomôcť, no myslím si, že pojmom, na ktorý Newman aspiroval, je Heideggerov ústredný pojem *Dasein* – pobyt a vedomie pobytu.

Existuje však aj iný spôsob, ako o tomto premýšľať, ktorý podľa mňa nádhorne vyjadril ruský prozaik Vladimir Nabokov, keď sa ho v interview spýtali, či ho niečo v živote prekvapilo. Nabokov odpovedal: